

A könyv természetes szülésről szóló részének végéhez közeledve beszélnünk kell még az oxitocin hormonról és annak szintetikus változatáról is.

10. Az oxitocin¹²⁴

Ez a vegyület önmaga is megérdemelne egy külön könyvecskét, olyan sokféle, számos esetben hosszú távon is érzékelhető hatást gyakorol az emberi szervezetre és viselkedésre.

Orgazmus, szülés, szoptatás, kötődés, stresszválasz, társas viselkedés. Röviden ezeket befolyásolja az oxitocin. Ez a hormon, amelyet szeretethormonnak is szokás nevezni, az agyban termelődik, s méhösszehúzó, tejkilövellő, valamint fájdalomcsillapító és sebgyógyulást gyorsító hatásán túl fontos szerepet tölt be a társas kapcsolatok szabályozásában is: hatással van a kötődésre és az anyai gondoskodásra, oldja a félelmet, szorongást, depressziót, növeli a bizalmat, elősegíti a társas támasz nyújtását és elfogadását, örömtelivé teszi a társas együttlétet.

10.1. A természetes oxitocin szerepe a szülésnél

Az valószínűleg köztudott, hogy az oxitocin hormon **méhösszehúzódasokat** okoz, azt azonban már kevesebben tudják, hogy ugyanakkor **fájdalomcsillapító** hatással is bír: elsősorban az agyban hatva csökkenti a kontrakciók okozta fájdalomérzetet, sőt, az extázis érzését is kiválthatja. Az anya által termelt oxitocin **segíti a magzatot is**: felkészíti annak agyát a megszületés folyamatára.¹²⁵ A megszületett babával való azonnali bőrkontaktus és a korai szoptatás emeli az anyai szervezetben termelődő oxitocin szintjét, aminek következtében **gyorsabban, kevesebb vérzéssel zajlik a lepényi szak**. Az oxitocin a szülést követő pár napban a szoptatások alatt ismét méhösszehúzódasokat (ún. utófájásokat) vált ki, ami a **méh eredeti méretének visszaállításához** szükséges. Emellett az oxitocinnak **sebgyógyulást gyorsító** hatása is van.

A szülésben természetesen nemcsak az oxitocin vesz részt, hanem többféle hormon és egyéb kémiai anyag.

¹²⁴ Az e részhez felhasznált források:

– *Fejezetek a laktációs szaktanácsadó képzés...*

– Dr. Varga Katalin: Az oxitocin mint neurotranszmitter: a perifériás hatókörön túl. In: *LAM (Lege Artis Medicinæ)* 2011;21(12). Internetes lelőhelye: <http://semmelweis.hu/neurologia/files/2017/05/Varga-Katalin-Az-oxitocin-mint-neurotranszmitter.pdf> (az utolsó megtekintés időpontja: 2020. 02. 11.)

– Buckley, Sarah J.: *Hormonal Physiology of Childbearing: Evidence and Implications for Women, Babies, and Maternity Care*, 2015. Internetes lelőhelye: <https://www.nationalpartnership.org/our-work/resources/health-care/maternity/hormonal-physiology-of-childbearing.pdf> (az utolsó megtekintés időpontja: 2020. 12. 10.)

(A cím a szerző fordításában: A szülés hormonális fiziológiája: bizonyítékok és összefüggések a nőkre, babáikra és az anyasági ellátásra vonatkozóan)

¹²⁵ Wikipédia: *Oxitocin*. Internetes közlés, lelőhelye: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Oxitocin> (az utolsó megtekintés időpontja: 2020. 02. 11.)

10.2. Az oxitocin szerepe az utódgondozásban

Közvetlenül megszületése után az újszülött keringésének, légzésének és hőháztartásának **alkalmazkodnia kell a külvilági feltételekhez**. Ebben komoly szerepe van az oxitocinnak, méghozzá az anya és a baba korai kontaktusa révén. Az anyával való bőrkontaktus hatására megemelkedik mindkettejük oxitocinszintje, ami által könnyebben stabilizálódik a gyermek testhőmérséklete, légzése és szívritmusa, a baba kevesebbet sír.

A korai anya-gyermek kontaktus az oxitocin révén hatással van a **szoptatásra** is: megfigyelések szerint az anyák gyakrabban és hosszabb ideig szoptatják gyermeküket, ha lehetőségük volt a korai együttlétre. Emellett a tejbelövellés is megbízhatóbb, ha volt alkalom a korai szoptatásra.

Az oxitocin jelentős szerepet tölt be az **anyai kötődés** kialakulásában is. Tudjuk, hogy az emberi újszülött rendkívül gyámoltalan élőlény, aki hosszú időn át tartó, folyamatos gondoskodást, ellátást igényel. Éppen ezért a természet nem bízta a véletlenre, hogy az anya hajlandó legyen erre a nagy erőfeszítést igénylő szolgálatra: az anya és gyermeke közötti kötődést, illetve a gondozási feladatok ellátását olyan neurokémiai rendszer (amelynek része az oxitocin is) szabályozza, amely megfelelő motivációs-érzelmi alapot is teremt e hosszan tartó tevékenységhez. E mechanizmusok akkor indulnak be gördülékenyen, ha az anya és gyermeke háborítatlanul együtt tud lenni közvetlenül a szülés után. Ekkor alapozódik meg érzelmi kapcsolatuk, beindulnak azok a viselkedésformák, amelyekkel a baba járul hozzá a gondozó viselkedés kiváltásához és fenntartásához. A megfelelő anyai kötődés kialakulásához ugyanis az újszülöttnak is meghatározott viselkedésmintát kell mutatnia: keresi az anyai mellet, szopik, érdeklődik az emberi arc iránt. Ezért éber az újszülött a szülés utáni első órában: hogy „felvegye a kapcsolatot” anyjával, hogy gondoskodásra ösztönözze őt. Hogyan támogatja ebben az oxitocin az újszülöttet?

Az oxitocin nemcsak a méhösszehúzóadásokért felel, hatással van az anyai viselkedésre is.

- Az anyatejből a szervezetébe jutó oxitocin segíti, hogy memóriájában kialakítsa az „anya szagát”, amit utána kereshet, felismerhet,
- a baba megfelelő oxitocinszintje a biztonság élményét nyújtja számára,
- a bőrkontaktus hatására felszabaduló oxitocin fájdalomcsillapító hatású az újszülöttnél is,
- elmaradnak vagy halkabbak a baba azon hangjelzései, amelyek felkelhetnének a ragadozók figyelmét.¹²⁶

¹²⁶ További érdekesség az oxitocinról: megfelelően magas oxitocin-szint esetén stresszhelyzetben nem az „üss vagy fuss” stresszválasz, hanem a „nyugalom és összetartozás” stresszreakció jelentkezik. Ez „nyugalomban tartja az egyedét (főképp a nőket és a gyerekeket) az adott helyen, társai közelében (legtöbbször összekapaszkodva, egymáshoz bújva). Ez a stresszválasz a nyugodt(abb) együttmaradás révén segíti a túlélést akkor, amikor vélhetően nincs esély szembeszállásra vagy megfutamodásra.” Forrás: *Fejezetek a laktációs szaktanácsadó képzés...*, 81. o.

10.3. Az oxitocin generációkon átívelő hatása

Állatkísérletekre épülő epigenetikai vizsgálatok alapján kutatók azt állapították meg, hogy a „születés körül, illetve a korai időszakban megtapasztalt élmények több generáción át hathatnak az utódok kapcsolati mintáira, egészségére, reprodukív viselkedésére. A korai kontaktus által biztosított természetes oxitocin-termelés elősegíti a kötődést, magas szintű anyai gondoskodással alapozza meg az utódgenerációk kedvezőbb életminőségét, szaporodási sikerét.”¹²⁷ Nagyon leegyszerűsítően fogalmazva: a gondoskodó anya gyermeke maga is gondos anya lesz, míg a kevésbé gondoskodó anya gyermeke jelentős hátránnyal indul e téren, mivel **a gyermekben kialakult anyai viselkedési minta felnőttkorban is megmarad**. E minta persze megváltoztatható: akár egy másik embertől származó pozitív tapasztalatok által, akár önismereti munka révén, ha kell, szakember segítségével.

Az anyai gondoskodás minősége kihat arra is, hogy a gyermek – felnőtt korában is – **milyen fokú stressz-választ ad** stresszhelyzetben.

10.4. A szintetikus oxitocin

„Hajnalban fél 5-kor elfolyt a magzatvíz, kb. 7-re a kórházban voltunk. Egész nap 6 percenként voltak fájások, de volt, hogy 20 perc kimaradt. Este 7-ig 2 ujjnyi tágulás. Még be sem ért a dokim, de a szülésznőm bekötötte az oxitocint és magunkra hagyott. Ő maga »brutálka kocktálnak« nevezte, ebből gondolom, hogy nem éppen alacsony cseppszámmal adagolta. Eredmény: 10 percen belül folyamatos, egybefüggő fájás, a lányom szívhangja lassult, majd eltűnt, férjem ment ki szólni, hogy gáz van. Akkor hirtelen sokan lettünk, a szülésznő kereste a szívhangot, de csak azt hajtogatta, hogy ez az anyai szívhang, én meg csak kérdezgettem, hogy ugye, jól van. Az ügyeletes doki bement, hogy irány a műtő. Időközben beért a dokim is, 20:19-kor ő emelte ki a lányunkat. Mindenkiel minden oké, a dokim azt mondta, nagyon rövid volt a köldökzsinór.”

/Gréta/

„Az oxytocin felfedezése és használata komoly segítséget nyújtott a kezdetektől fogva olyan esetek ellátására, amikor a méhtevékenység elégtelensége az anya vagy a magzat állapotának romlásához, esetegesen halálához vezetett. Ahogy mindig, eleinte óvatosan, később, ahogy a tapasztalatok gyűltek, egyre bátrabban használták a szakemberek. Mostanra eljutottunk egy olyan helyzetbe, amikor már igen komoly biztonsági (kórházi) háttérben zajlanak a szülések, így az esetleges túlzott használat nem kívánt szövődményei is kezelhetők lettek. Amennyiben azért kapja az anya a gyógyszert, mert a szülés menete ezt valóban megkívánja, tehát valamiféle rossz helyzetet szeretnénk megakadályozni, elkerülni vele, úgy ez jó, erre szükség van. [...] Használatának szövődménye lehet, hogy a baba nehezen viseli a rá háruló stresszt, amit például a szívhang eltéréssel

¹²⁷ Fejezetek a laktációs szaktanácsadó képzés..., 88. o.